

Հոգարարձու թեան մեծարդոյ անդամներն իրենց քահանայ հաղարարական զուրուշ հանձնակցելով յիշեալ հաստատութեան մէկ ամսուան պարենը հոգարար, և յառաջիկայ բարեկենդանի օրերը տեսակ մը կերակուր աւելի տալու անօրինութիւն ըրեր են:

Կներկիւմ ենք որ այս բարեգործական առատաձեռնութիւնն ու խնամածութիւնը ուրիշ բարեգործ ազգանոց ալ՝ օրինակ և յորդոր մը կըլլայ յիշեալ հաստատութեան մէջ պատասխարեալ խեղճ կարօտելոց առատաձեռն նպաստներ շնորհելու:

Ազգային Քաղաքական Ժողովոյ ԺԿ և ԺԿ՝ նիստերու արձանագրութիւններն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք:

1. Ազգային Ա արչութեան եկած յատուկ հանրագրերէն զատ, Եւ զօրինակը օժանդակ ալ անձամբ Քաղաքական Ժողովոյ ներկայանալով՝ յայտնելին Եւզակիոյ Ժողովութեան բաւական Ժամանակէ հետեւ տեղեկոյ Գեր. Առաջնորդին անկարգութեանն ու անհոգութեանն քաջած առատութիւնն և կրած անիրաւութիւնները, և խնդրելին զխնամարտագէտ օր Գեր. Յակոբ եպիսկոպոսի տեղ՝ որն որ նախորդ Խառն Ժողովոյ օրով Անտարիոյ առաջնորդին փոխանորդ կարգուած է, Քջնաւորեան արժանապատիւ Յակոբ Օ. փորդագետը Եւզակիոյ առաջնորդ կարգուի:

Սակայն ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հայրն այս մասին Արժանական Ժողովոյ կարծիքն արդէն առած ըլլալով, յայտնեց թէ Արժանական Ժողովը Յակոբ եպիսկոպոսին փոխարինելու մասին պահատութիւն մը դրած չըլլալով, անկաւու թիւն կը համարի զանի իր առաջնորդական պաշտօնէն դադարեցնելու հաւանութիւն տալ, և մասնաւոր նոյն փնտրելին վրայ պահուեալ Եպիսկոպոսի մը դադարու մը ընդդէմ կրօնական փոփոխութեանն:

Քաղաքական Ժողովն ալ կրօնական Ժողովոյ համակարգի զանաւորով, ներկայ եղող Եւզակիոյցի պիտեցին թէ նախ յիշեալ Եպիսկոպոսը քաղաքական գործոց մասին անձեռնհաս և անկարող է, և ասով Եւզակիոյցի շատ ետ մնացած են ազգային յառաջադիմութեան մէջ: Երկրորդ խնդրեցին որ Ս. Պատրիարքն ինք յայտնէ Ժողովութեան թէ փնտրելին վրայ պատեալ եպիսկոպոս մը չըլլար հեռացնել:

Քաղաքական Ժողովն ալ Գեր. Յակոբ եպիսկոպոսին ի քաղաքականութեան արժանաբար պահատութեանց համար արժան դատեց, որ Քջնաւորեան արժանապատիւ Յակոբ Օ. փորդագետն առաջնորդական փոխանորդ և անոր օգնական կարգուի: քաղաքական գործոց մէջ, և այս պայտօնին հաստատութեանը համար Բ. Դաննէն հրամանագիր մը խնդրուի:

2. Գրեմարուի Սայր եկեղեցւոյ թաղական խորհրդոյ մէկ պրութեանն ազգային Ա արչութիւնը տեղեկանալով որ Եւզակեան գերբաւասանին կողմէն նախկին Թաղական խորհրդոյ օրով Սայր եկեղեցւոյ 50 հազար գուրուշ կտակ մ'եղեր, և նոյն գումարը Եւզակեան Քերովքէ տղայի քով աւանդուեր ու Մէլեքեան մեծապարզ Մէլեքեայ զան ալ կտակաւոր կարգուեր է, և յիշեալ կտակը Պատրիարքական կոնդակու վաւերացուելէ ետեւ՝ ստակը Ս. եկեղեցւոյն պիտի յանձնուի եղեր, որոշեց որ Ս. Պատրիարք Հայրն յատուկ կոնդակու նոյն կտակը վաւերացնէ, որպէս զի պէտք եղածը արնօրինուի կտակախառնին միջոցաւ:

3. Ազգային ընդհանուր արոց բաշխման մասին թէ և արդէն վեր ի վերոյցուցակ մը շնորհելով շնորհակատութեամբ թաղական խորհրդոց զիջուեցաւ, որ նոյն ցուցակին համեմատ ընդհանուր տուրք վճարողաց կարողութիւնը որոշեն, սակայն Քաղաքական Ժողովը մէկ կողմէ այս ուղղման մէջ դժուարութիւններ տեսնելով, և միւս կողմէ ընդհանուր արոց բաշխման և հաւաքման եղանակին վրայ

պէտք եղած նախապատրաստութիւններն ընելու և Ընդհանուր Ժողովին ներկայացնելու տարիտարական կարեւորութիւնը նկատելով, յանձնաժողով մը սահմանեց, որոյ պաշտօնը պիտի ըլլայ ընդհանուր արոց բաշխման և հաւաքման եղանակին աւրուագիծը շինել և Քաղաքական Ժողովոյ ներկայացնել:

Այս յանձնաժողովին անդամ ընտրեցան Ս. Աեմ. Գետորդ պէյ, Երամեան, Ս. Աեմ. Յօհաննէս պէյ, Տատեան, և մեծապատիւ Պրեկեան Յակոբ, Աշանեան Պրոգու և Քօրօշեան Աւետիս արքայ:

4. Ազգային երկամիջ փնտրելի հաստատուն հիման վրայ գնելու, և աւայժմ գնել տարիտարական պարտուց բեռէն ազատելու համար Տատեանին խորհուրդը դրով և բանիւ առաջարկեց ազգային Ա արչութեան փոխառութիւն մ'ընել, և ազգային պարտուց վեր ի վերջ ցուցադր ներկայացուց որ է այս:

520551 Մինչև 1860ի վերջը.

69179	61	63էն մնացորդ պարտք հիւանդանոցի.
50000	1863էն մնացած.	
96029	Իրանաստան պարտք մինչև 51 դեկտ. 1863.	
34000	Պատրիարքարանի ծախք ձեռամբ Գարեգին փորդագետի.	

769759 Տատեանին խորհուրդն այս հաշիւը ցուցնելէ զատ՝ խնդրեց միանշարժայն որ ազգային ընդհանուր արոց հաւաքման պէտք եղած անօրինութիւնն ալ օր առօր կատարուի:

Քաղաքական Ժողովն այս առաջարկութեան վրայ բաւական խորհրդակցելէ ետեւ, Տատեան մեծապատիւ Գետորդ և Ֆէնտին որ նոյն օրը տեղեկագրով պաշտօն կը վարէր յայտնեց Տատեանին խորհրդոյ ներկայ անդամոց, թէ հարկ է զիտուել նախ ազգային երկամիջ փնտրելի, երկրորդ՝ այս տարուան հաւանական ծախսը և մեկը կշիւք, որպէս զի Քաղաքական Ժողովը կարող ըլլայ որոշել փոխառութեան գումարին չափը, և նոյն փոխառութեան շահը տարուէ տարի վճարելին զատ, մնոր դրամը մասնակցան վճարմանը այսպէս տարուան մէջ ընդհանուր արոց հաւաքման հաստացանելու և զանակը:

Տատեանին խորհուրդը թէ և այս դիտարութիւնն օրինաւոր գումար և խոստացաւ այս մասին իրենց քննութեանց արդիւնքը յայտարարել, բայց փնտրեցան անհրաժեշտ զրոյցը զէթ չափու փոխառութիւն մ'ընել, արտ թէ ոչ՝ անհարկ պիտի ըլլայ իրենց պարտապահեցնելուն անգուլ թախանձանաց առջև գումարիլ և պայտօն վարել:

Քաղաքական Ժողովոյ անդամներն օժանդ և յատեալեա Երամեան Ս. Աեմ. Գետորդ պէյը ի խոստ տարիտարական պարտուց վճարման համար փոխառութիւն մը ընելու խնդրել մասնաւոր խորհրդածութեան արժանի համարելով, Ժողովը խոստացաւ այս մասին պէտք եղածը Տատեանին խորհրդոյ ծանուցանել:

ՊԱՏՏՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒԹԵՄ

Այսօր Քաղաքական Ժողովը Ս. Երամեանի միջոցով Քաղաքական ընտրութեան խնդրը մէջ բերելով՝ ընտրական գործողութիւններն սկսել որոշեց և ասոնց զործարարութեանը անջարդը հող պիտի սանի Սահմանադրութեան համեմատ:

Քասի այս մասին պէտք եղած հրահանգները պատրաստեալ չողը Սահմանադրութեան գործարար Եւզակեան Ժողովոյ յանձնեց:

7 փետրվար 1864

Ի. Պատրիարքարան Հայրոց Ս. Պօլին

Կ. Պօլին 50 յունիս 1864.

... խմբագիր:

Ազգային յառաջադիմութեան համար եղած անձուկը շանքերն արդարեւ արժանի են գովաւորելու, եթէ անհատի մը առ ուրիշ անձուկը

ըրած բարիքը նրկինց վարձատրութեան արժանի ըլլայ, որչափ ևս առաւել երանելի պիտի ըլլան անոնք, ոչոնց բարեխորհուրդ ձեռնարկութիւններն ամբողջ ազգի մը յառաջադիմութեան շարժախիթ և միանգամայն ըսկըզնապատճառ կըլլան մեծամեծ բարեպաշտարար ոգին ընդհանուր ազգին մէջ հաստատուելով, ամենքս ալ ձեռք ձեռքի փութալինք ազգին յառաջադիմութեան մեծ գործը յառաջ տանել:

Նախ հոս համատարած յիշատակութիւն մը ընել թէ Եւրոպական լուսաւորեալ ազգերն իրենց ընկերակցութեան վրձակը լուսացնելու միջոցներն ախ ստորեան ընդարձակած են, որ մինչև անգամ չարսնաւ անձանց համար ալ լաւարմներ հաստատած են, ուր ուսումնասինել մարդիկ զիշերները և կերակէ օրերը յաճախելով ուսմանը և զիտութիւն կը սովորեն: Ասիկայ քաղաքակրթութեան պարտքն է, ոչ ամեն անձաթի մտաւորական կարօտութիւնը լեցնելով՝ մարդկային ընկերութեան անդամներն ու պաշտպաններ կը պարտասէ և Եւրոպական ազգաց մէջ այս ոգին ու զաշարիւրները դուրսը ազգութեանց մեր մէջ ընդունելով ևս մեծ կարօտութիւն ունենան: Թէ որ քայլ մը յառաջ երթալու ջանք ունենանք՝ պէտք են մեզ այն ջանքերն արդիւնքով պատկող դրամեր սկզբունքներ: Ասանց սկզբան շարժիլը յառաջ երթալ է, այլ յիստ ընկրկիլ:

Այս համատարած խորհրդածութիւնն ըրի, որպէս զի զիւրին ըլլայ հասկընալ թէ ինչ աստիճան ազգեցութիւնն ունին մեր վրայ այն նորանոր ջանքերն որ նեղեցեալ ծագումն կառնուն ազգին յառաջադիմութեան համար: Թէ որ նոր քայլով ազգի մը փոքր ջանքերն այնչափ դժուար չի ըլլալ, բայց ով կրնայ տարակուսիլ որ եթէ անոնք յարատեւութիւն և իրենց ճիւղն ունենան լուսաւոր սկզբունքներ, արդարեւ արդիւնալից կրնան ըլլալ և քաղաքակրթութեան լոյսը բոլոր Հայաստանի սահմաններուն վրայ տարածել:

Այս յուսով, և միանշարժայն ուրախալից սրտիւ փութայն ներկայեա բոլոր ազգայնաց հաղորդել Հիւսարու սակաւութիւ համարկեաց քաղաքակրթութեան փափաքը և այս մասին ունեցած ջանքերին, որով անուշամեծ ժողովրդեան (արդէն ազգայն համար յատուկ դրոցը ունին) կարգալ դրել և զիտութիւն սովորեցնելու տեսակ մը լաւարմ հաստատած են, Սեպտիմեան անուամբ, յորում մէկ քանի ազգասեր անձուկեր երկրասարդը վարձապետութեան ծրար պաշտօնը կը վարեն՝ զիւրինները և կերակէ օրերը դասախօսութիւն ընելով:

Նախընթաց կերակէ Հիւսար գումարելով լաւարմը երթալու պատահութիւնն ունեցայ, և և բազում ար ալ էի, որովհետեւ այն օրը եռամսեայ քննութեան հանդէսը կը կատարուէր:

Հանդէան արդարեւ նորատեսիլ էր, հոն մասալ և նորաբողոքող ազգերն էին անհրաւեր, այլ ամենքս ալ չարսնաւ անձներ էին, որոց մեծադն մտք երեք ամիս առաջ կարգալ դրել անգամ չըրկուէր: Չարսնացայ և ուրախութիւնն կրկնապատկեցաւ, երբ կարգալ դրել չըլլայող անձանց յառաջադիմութիւնը տեսայ քերականութեան առաջին մասին մէջ, նաեւ թուաքանութեան շրջո գործողութեանց մէջ ի խոստ յաջողակ էին: Մէկ քանի անձները Համաձայնութեան մէջ յառաջացած էին, Աւետարանէ և կողմէ ըրած թարգմանութիւններն ի խոստ գործացուցիչ էր: Կանոնաւոր դրութիւններ ալ շարադրած էին, թուաքանութեան մէջ ալ կոտորակներն ըսկընած:

Ուրախալից սրտեւ այս հանդէսէն բաւնաւեցայ փափաքելով այս լուրը բոլոր ազգայնաց հաղորդել:

Քասի . . . ակեր, այս երկտող դրութիւնն ձեր պատուական լրագրոյն մէջ հրատարակելու բարեհաճիք, որպէս զի այս բարեխորհուրդ ձեռնարկութեան նեղու ընդերն օր աւուր շահանա Ազգին մէջ:

Մնամ ևս այլն:

Ռ. Պատրիարքան:

ՌԱՐՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեղեալ շարժման մարտաբարձից կազմակերպութեան ղեկավարը Ս. Կարօշեան կ'այսր կազմութե օրոտաւորաւ Ինքնակալին երեք հատոր փառակագր՝ Երարօշեան առաջինի պատմութիւնը ընծայեց, որ մօտ օրերս

Պարիզ տուրեցաւ: Պարիզից կառավարութեան նպատակը:

— Իրկրէն փետրվար 1 թուով դրուած նամակի մը մէջ հետեւեալը կը կարգանք:

« Քաղաքի Ա սպարական Թատրոնի ընկերութիւնն ինպատակաբար տրուած օրերը ներկայացումը մեր ժեղովը նշմարեց որ հետեւեալը ծանր պիտի ըլլայ և իրեն շատ աւելի պիտի նստի, սթափելով մը տեղի առաւ ի վերջոյ Ազգատարիաց ընկերութեան խնդրանացը, ուստի յունվար 29 չորեքշաբթի գիշեր շքեղ ներկայացում մը արուեցաւ:

« Թատրոնը միտենիներով և զոյն գզոյն կերպարներով զարդարուած էր և կարծես թէ ազգային հանգէտի մը կերպարանք առած էր: Աջնդեա Խալապիան Թատրոնին դերասաններն ու դերասանուհիները՝ սոնք մարդասիրաբար յանձնառու եղած էին այս բարեգործական ձեռնարկութեան մասնակցիլ, աւելի ևս շքեղութիւն մը կուտային սոյն գիշերուան հանդէսին իրենց երգած գանազան քայքայեալ գանակներով: Արդարեւ շնորհակալութեան արժանի է իրենց այս ընթացքը:

« Ազգատարիաց ընկերութեան մեծարդոյ անդամներն ամենայն կերպիւ ջանացին զոչ ընել զհասարակութիւնը, և իրօք ալ յաջողեցան:

« Ուրիշ յարմար ժամանակի ձեռնարկ սոյն բարեխոսակ ընտրութեան վրայ երկարօրէն խօսիլ, աւայժմ բաւական համարեց միայն մեր երախտադիտութեան զոչցմունքը հարգարկաւ յայտնելանոր այնիւ անդամներուն, որոնք առանց վճատելու իրենց դէմ եղած բազմաոտեակ դժուարութիւններէն, նախանձել յաւատարմութեամբ կը շարունակեն իրենց գովելի ընթացքը:

« Սոյն գիշերուան հասցիքը 100 լուրացէն աւելի էր: Արիտադէմի ներկայացումն մէջ՝ որ երէկ գիշեր տեղի ունեցաւ ինպատակաբար Ս. Ս. Իշքեանի, ակներեւ տեսնուեցաւ թէ դերասանական խումբը կարող է եղեր ընտիր ներկայացումներ տալ, միայն թէ իր ուղած ժամանակը: »

— Ազգայնապատեան յունվար 17 թուով գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ Արմանեան մեծապատիւ Պրիլոր արան անձնական գործով մը հոն երթալով, անդուցն Արշակունեան և Հռիփսիմեանց վարձարաններուն քննութեանը ներկայ գրուելու և աշակերտաց յորդոր և խրախոյս ըլլալէ զատ, տեսնելով որ յիշեալ քաղաքին արուարձաններէն Սեփիւրկէճիլը բուռած բազմաոտեակ Թաղը 4-5 տարիէ ի վեր շինելու ձեռնարկուած եկեղեցին թերի մնացած ըլլալէ զատ՝ յատուկ դրոց մ'ալ չունենալով, նոյն եկեղեցւոյ գուլթի մէջ հայտարար աղքատի մանկրին ուսման կը պարտալին երկուսի վեճակի մէջ, ազգասիրաբար 4000 գուրուշ նպատակ շնորհեր է, որուն բարի օրինակին հետեւելով մեծոյսար Առաքել աղա Պարտիկանեան և բարեպաշտ Թիմի մ'ալ 1500 ակնան գուրուշ շնորհեր են, որով 7000 գուրուշ գումար մը հայթայթելով, նոյն կիսկատար եկեղեցւոյն կից յարմար առն մը ստեր հայտարար աղքատ մանկաւոյն դպրոց բերել են:

Սեւ. Արմանեան Պրիլոր աղային և անոր օրինակին հետեւողներուն այս աղքատիական գործը Ազգայնապատեան հայազգի Ժողովութեան շնորհակալեան առիթ մ'ըլլալով, կարգեն որ լաւագոյն միջոցաւ հրատարակենք ի զիտութիւն ազգին և ի խրախոյս բարեխոյս:

Պ. Չամբաճեան իր անօրինած և յորինած Եւրեակ հանդէսին վերջին թոււոյն մէջ՝ Արմանական Ժողովոյ աստեանապիս Պրիլ. Սեփեան եպիսկոպոսի ստորագրութեամբ նամակ մը հրատարակած է, որուն մէջ բուռած է թէ Արմանական

Տոգորդ Պ. Չամբուճեանին առ մեր Հա... յաստանեաց ուղղափառ Ս. Եկեղեցին...

Արդեւ քանի մ'որէ ՚ի վեր յեր եկեր թէ Պ. Չամբուճեան իր Չ. օգտին կամ Երևակին մէջ Հայաստանեաց Ս. եկեղեցւոյ հակառակ մինչև ցայտ հաւրած նոր փոքրացեալ թիւներն ու մարտի թիւները յետ կոչեր, և մեզայ բնութիւնը զգլուս յայտներ է. նմանապէս աղբային Վահանադուր թեան գեմ ըրած դաւաճանութիւններուն վրայ և աղբային Արծառիան ժողովոյ արտաւարժան անդամներէն անոնց համար « Դաւանաբան հերետիկոսարանի անդամ » և հերետիկոսարանի անդամ ըրած անհամար դայ թակարան նախապիտեան համար թագաթիւն ինքնելով, Հայաստանեաց Ս. եկեղեցւոյ հակառակ մարտի խոտուութիւն, և իրրև անուակ որդի զնոր վերբողութիւնը աղերս մատուցեր է Արծառիան ժողովոյ :

Անոր աւելի համարում ըլլալով որ ինն իր խոյտուցը կը փոխէ քան թէ Պ. Չամբուճեան իր հնացեալ և արևատացեալ մարտի թիւներէն կը դառնայ, չունիցիք առջի բերան հաւատալ այս լուրին. բայց Արծառիան ժողովոյ Պ. Եր. առնապիտեան նախկին մեր տարակարգ փառատեց, որ անշուշտ վերջիցեալ թեան թեան գրուած է, այսինքն Չամբուճեանի զգլուս վրայ, առանց որոյ ծանր կը թուի մեզ հաւատալ թէ արդի Արծառիան ժողովը եկեղեցական ընդհանուր ժողովոյ մը պատկառելի վիճիւր վերջացած համարելու զիջանի :

Արծառի թէ Պ. Չամբուճեանին այս գարձն անկեղծութեամբ եղած ըլլար և զազանի դիտու որութիւն մը չծածկեր, Ասոր փորձն ապագան պիտի յայտնէ :

Այսու առնապիտե թողուք որ Պ. Չամբուճեան իր կրօնական կարծեաց մասին միշտ հասկանալի է աղբին առջև և պիտի մնայ, կը դարձանալ թէ ի՛նչպէս յանդիման է այս անգամ Վահանադութեան պաշտօնան կենսալը իրաւաւ սուր Վասիլի խմբագրին, որ Վահանադութեան ազգիս մէջ հաստատան առաջին ջանադիրներուն ու փաստաւորաց կարգին ըլլալու պատիւն ունի. մինչդեռ Պ. Չամբուճեան աղբային Վահանադութիւնը դաւաճանութեան փաստութեան թիւրուոր հետքերը թողած է իր Երևակներուն մէջ իրրև « Տեղութեան մէջ տեղութիւն » ցուցնելով, և գանի պարզափառ հակառակութեան առեկ ընելու համար առ իրրև անկրօնութեան նեղուկ քարոզելով :

Ար դարձանալ գարձեալ թէ ի՛նչպէս յանդիման է նաև ճշմարիտ քրիստոնէայ ըլլալու իրաւաւ սուր մեզ, որ մեր 13 ամեայ խմբագրական ընթացքին մէջ Հայաստանեաց Ս. եկեղեցւոյ հարազատն ըլլալու վրայ առնապիտե կասկածի մը տեղի առած չենք. մինչդեռ Պ. Չամբուճեան նոր փոքրացեալ թեանց հարող ըլլալու ազուտագործն ընդունած է եկեղեցական ընդհանուր ժողովը մը, և մինչդեռ բարձրակարգ Արծառիան ընդհանուր արտաւարժան թիւներն ու մարտի թիւները զնոր վերբողութիւնը անդամներէն անոնց համար « Դաւանաբան հերետիկոսարանի անդամ » և հերետիկոսարանի անդամ ըրած անհամար դայ թակարան նախապիտեան համար թագաթիւն ինքնելով, Հայաստանեաց Ս. եկեղեցւոյ հակառակ մարտի խոտուութիւն, և իրրև անուակ որդի զնոր վերբողութիւնը աղերս մատուցեր է Արծառիան ժողովոյ :

Այսու առնապիտե թողուք որ Պ. Չամբուճեան իր կրօնական կարծեաց մասին միշտ հասկանալի է աղբին առջև և պիտի մնայ, կը դարձանալ թէ ի՛նչպէս յանդիման է այս անգամ Վահանադութեան պաշտօնան կենսալը իրաւաւ սուր Վասիլի խմբագրին, որ Վահանադութեան ազգիս մէջ հաստատան առաջին ջանադիրներուն ու փաստաւորաց կարգին ըլլալու պատիւն ունի. մինչդեռ Պ. Չամբուճեան աղբային Վահանադութիւնը դաւաճանութեան փաստութեան թիւրուոր հետքերը թողած է իր Երևակներուն մէջ իրրև « Տեղութեան մէջ տեղութիւն » ցուցնելով, և գանի պարզափառ հակառակութեան առեկ ընելու համար առ իրրև անկրօնութեան նեղուկ քարոզելով :

Վասիլի և անոր խմբագրին գեմ ըրած թիւները համար :

ՄՆՆՏՈՐ ԵՐԻՏԱՆԵՐՈՒՆԸ ԱՄՄՍԱ Ս.

Ներածական խորհրդածութիւնք. — Օրինաւոր ստաճորդի մը արժէքը. — Ատարկութիւնք. — Գործողական ուսմունքն ի՛նչպէս գործածելու է. — Մտաւոր, բարոյական և կրօնական մշակութեան միջոցներ. — Կենսաց նոր տարրերը. — Բարի նախաձեռն հարկաւորութիւնք. — Ամենէն բան մը սովորէ. — Սեր Ասլիքը Սքոթ. — Մտածութեան և գործողութեան սկզբնաւորութիւնք. — Բնաւորութեան ձեւանալը. — Ֆրանքլին. — Ինչ որ կընես առկա ըրէ. — Կարգափոխութիւն. — Անոր օրինակը. — Անկեղծութիւն և ճշմարտութիւն. — Ուղղակի բարոյական կանոնի մը գեմ մեղանշել. — Ճշգրտութեան կարողութիւնք Պարոնի և Երիզնի օրինակով ցոյց տրուած. — Կանուկ կենտրոն օգտակար. — Ֆրանքլին, Սուիթթ և Լոք. — Ալիքսիսի զուգորդ. — Հանդուրժման ժամը. — Թոմաս Հիլ. — Սիւլի. — Յանձնարարականութեան հարկաւորութիւնք. — Պատմական իշտակներ. — Մեծն Պետրոս. — Ֆրէյտեր, Բրուսոյ. — Պի. Ֆոն. — Տոմարի. — Արդի հեղինակ մը. — Ֆոն ընէլ :

Իմ սիրելի երիտասարդ բարեկամ. Այս տեղ առաջագործ նամակներու փոքրիկ շարքին մէջ, զոր անոյցս չեմ բռնաբար թողնի թէ զուարճանք և թէ օգտակար ընթերցողաց, և կանխաւ կ'զգամ որ անոնց թիւը բաւական չափ պիտի ըլլայ, ներողութիւն կը խնդրեմ ո՞րք պատշաճութեան համար եզակի թուով ուղերձ ըլլաւ, որպէս թէ միակ անհասի մը գրած ըլլայի. Իսկ նամակագրական ձեւն անոր համար ընդունելի, փասն զի նիւտեցի որ անկա ժողովարանական իրաւ կերպարանք մը չունի, և աւելի յարմար է զի թիւն և բնութի կերպով մը գանազան նիւթերու վրայ համարութիւն և խրատ տալու :

Չուաւի մը տեղը չէ որ իր ծնողն անպատեհ կերպով քաշուի. անոնց մէջ ցրտութիւն և անխառնութիւն ըլլալու չէ, և եթէ իմ երիտասարդ ընթերցողացս ամեն մէկը զիս իրրև իր սիրելի որդւոյն երջանակութեան ցանկացող գործ վարութեմ հայր մը նիւտեց, իր անկախութիւնը չպիտի վերադառնան անոր փորձ տեսնելու. Եւ իսկ իմ մատուց հասակին մէջ շարժապարս երախտագիտութեան ազդեր մը կը համարելի կրթութիւն և իրաւաւ առնել, որ այժմ կը համարձակուի ապրու. Բարի ինտանայի և գաղափարակալ մ'օգնութիւնը բարոյական և մտաւոր ձիւնութեան դանձարը պիտի բանար իմ առջև, որոյ առաջարկ և անկա հետքը դանելու համար առանց բանկրուն առաջնորդի մը տարաբնուան տշխտանք կրելի :

Իմ այլ և այլ ընթերցողներս սահմանուած են կենաց տարրեր վիճակները ընթերցելու, այլ ես չեմ ուղեր աստուածարանութեան, իրաւաւ աղիտութեան և աստիճանութեան գիտնական պաշտօններուն վրայ խօսիլ, քանզի անոնք որ այս շտապութեան մէջ փառաց կամ բարդի շտապուած են, իրենց փառաբող լուրջութիւնը համար պիտի թիւնեն որ ունին. Բայց ուրիշ դաս մ'աղ բարձրութիւն անհասանելի կան, ոչինչ նուազ կարեւոր և իրենց շքի :

* Հնդկանիւր այս տեղ երեք մեծ պատուաւոր պաշտօնի վրայ կը խօսի, որոնք մեր ազգին մէջ զմարդաբար չկան առկալին : Ա. և կեղեցական վիճակը, որ մեր մէջ, առաջ, քիչ քիչ շարքը կը կորսնցնեն կղերիկն ազգիտութեանը համար : Բ. Իրաւաւորութիւն կամ փաստարանութիւն, որուն վրայ ազգի կընէ որ մեր ազգի իրաւաւորութիւնը գարձուէ : Գ. աղբային ժողովոյ երևակալութիւնը որ Երիտասարդ մէջ առանց աստիճանութեան և պատմական աղբի աղբի հետեւի անհամար է հատարել : Կը քարոզելը թէ մեր ազգին մեծ մասը անոնց կնչ ըլլալը կը սակարանք արգիւտ : (Մատթ. Թոմարի.)

Չունին մէջ թէ՛ մտածաւոր և թէ՛ բարոյական նիւտանք պատուաւոր, որոնք պատեհ ժամ և հարկ երած հմտութիւնը չունին բաւ բաւականի մտաւոր մշակութեան հետեւելու. Եւս ես այ անոնց համար կը գրեմ, փաճառականէն և տաւարաբարձէն սկսեալ մինչև առնանաւաստարուեստաւորն ու փերեղակը :

Հարկաւ այնչափ տարբեր վիճակներուն մէջ իմ ըրած զխոսողութիւններս այլ ձև կընոր ամեն պարագայի յարմար գալ, այլ քանզի իմ նպատակս էր կարելի եղածին չափ օգտակար ըլլալ, անոր համար շատ նուազ պիտի պատահի որ առանտղը փոքր ՚ի շատե այս գրուածէն պատու չի քայլ :

Բայց իմ սիրելի երիտասարդ բարեկամ, քեզի երկուս պատու չառաւ համար, ու գրողի մեր առարկային զիջելը, իջնադրելը թէ զու արդ նոր քարոզելն եղած ես քու ազգայ վիճակիդ արդարաբար կարեւոր եղած ուսմունքներն առնելով : Պու պատուաւոր կերպով երբ փորձապիտե անաշխորդութեան, սակայն ասոր համար պետք չէ որ զքեզ բողոքովն գաղափարակալ անձ մը կարծես, և ոչ իսկ քու հասակը ու դրութիւնը կը ներեն զքեզ իրրև անկա վիճակի մը տեր նկատելու, քանզի սակալին դու քու կին տերչէն : Դաւանալի մը հրամանի առկ մնալը քեզի համար թէ՛ պարտաւորութիւն և թէ՛ շահ է, որովհետեւ քու կին պարտական ուսմունքը միտքը կարեւորած կամ մշակած չէ, այլ բարեբողարար անկա գաղափարակալութեան, այսինքն մտաւոր, բարոյական և կրօնական մշակութեան մը ջոյները քեզի առանդեր է : Մակայն իրաւական պետք է որ դու զքեզ դաստիարակես, և քու կին բնաւորութեանդ ձեւակերպող դու ըլլաս, իրրև մարդ, իրրև քարոզողի, իրրև աշխարհիս մեծ հակառակութեան անդամը. և իմ ջերմ փառաբող այս կարևոր ջանքին մէջ քեզի օգնութիւն տալ է :

Քու երազական կեանքը, պատանկութիւնը փոխաւեցաւ, ներկան քեզի համար նոր տարրարձ մ'է : Քու կին առաջին ջանքը թող ըլլայ կարճաւաստի անցնելու վրայ տեսութիւն մ'ընելու, քու հայեցումդ արդարայն դարձունելու և քու միտքը սելու, որպէս զի քու վիճակը պարտաւորութիւնները պատուաւոր և փութաւն կերպով կատարես :

Մեր օրուան խոհմէ հեղինակին մէջ կը աղիկ զխոսողութիւն մը կընէ թէ « Երիտասարդի մը վիճակն ինչ ալ որ ըլլայ փաճառական, տարազգործ, օրենսդէտ, բնադէտ, բնադրծ, ճարտարագետ, դիւնորս վորձակալ, մեքնաւորը կամ պատեստաւոր, հետեւեալ սկզբունքները պետք է իր սրտին կողմ գրածէ և ինքն իրեն լսէ. « Եւս չպիտի գուշակի ու անշտոր ցածութեան մը մէջ գեղեցիկ, այլ պետք է ջանամ միջոցներ գտնելու իմ ընկի խելքով, և ուսման և դիւնութեան օգնութեամբ, կամ դարձունեաց և անոյրդողը ճարտիկութեամբ, հաստատուն յաւաքագիտութեամբ, շարունակ խորհրդածութեան, անցեալ կամ ներկայ գիտելեաց և օրինական ձեւաւորութեամբ, որպէս զի արժանանամ ես ալ իրրև օրինակ մը ցոյց տրուելու, անշտն և դժուար ամբողջ վեր բարձրանալու, աշխարհիս մէջ երեւելի հանդիսանալու, և ինքնիցս ուրիշներու օգտակար ընելով երջանիկ ըլլալու : » Բայց ան հրատեւա հետեւները բողոք և համար կըլլայ շարունակ գործունէութեան անտահման զբոլութեամբ, և անոնց համարեւ հաստատ արդարաբար : Այսպիսի անձ մը աշխարհիս վրայ անշտն պապիր, այլ փառաւոր և արժանի է փառաւոր սպրիտ : »

Քու նպատակը թող ըլլայ կրցածիդ չափ ամեն մարդոյն շարունակ բան սովորել. բայց միայն քեզի համար խորհէ և

* Ամեն մարդու տղապայ վիճակին յարմար գործողական ուսմունքը հարկաւոր է, ինչպէս որ Մասիսի մէջ առանձին յօդուածով մը ցոյց տուած ենք. տես թիւն 612 : (Մատթ. Թոմարի.)

գործէ, Արան թէ Արը Ալ պիտի եր Արթերիք մե՛հու մը չէր հանդիպեր, ինչքան խոտարձ վիճակէ կամ աղետ կըլլայ թող ըլլայ, առանց անիկ քանի մը վայրկեան խօսակցութեամբ իր չրհայած օգտակար բան մը սոյնելու. ոչ ոք մեծ կրնայ ըլլալ պարզապէս ուրիշներուն ընթացքն օրինակելով : Պուն քեզի համար պիտի ունենա բնաւորութիւն մը, և զայն չափաւորով խանտներ : Արանքին անոր համար փիլիսոփայ ըլլալեցաւ, որ իր աղայութեան ասեր կազմեց այն կանոնները, որ ընդմով վարուեցաւ նաև իր ճերութեան ժամանակը, Ինչ որ կընես սրելի ըրէ. Ե. գանակը ձեռքէ մի թուար, այլ անոր ալ գերի մի ըլլար : Ի որս Չեթերիկի մէջ ճիշդ գիտողութիւն էր, թէ բան մը ընելէն գերազանց է ամենէն լուսաւորն և դանակաւ զայն կատարել : Երիտասարդի մը պատմութիւնը կը իջնի, որ թիւթէ պատճառի մը համար յանկարծ կորսնցուց արիկին մ'իր վրայ ունեցած դուրը, ուրուն ինքն ալ շատ մտնութեամբ ունէր : Տիկինն իրեն նամակ մը տուաւ, զոր բարեկամ մը գրած էր և տղայեց որ ծալէ. այլ քանզի իր մեծ հպարտութիւնը ամեն բանի մէջ արագ ըլլան էր, այնչափ աճապարանք և անշտորք կերպով ծալեց, որ արիկին կարողութիւն նամակին անոր ձեռքէն առաւ, ու այս սոյնիկաւ իր գուրթ պապելով ոչ ևս սոյնիկաւ : Ասկա լիցեցի որ քեզի ցոյց տամ թէ ի՛նչ չնչին բաներ կը կատարեն շատ անգամ մեծ դեպքերը :

Պարզութիւնը, միամտութիւնը, անկեղծութիւնը և ճշմարտասիրութիւնը առանց անկիրթ բրտութեան՝ այնպիսի առաջնութիւններ են որոց ներքոյն առն լորդ է : Պետք է գանտը խղճահար կերպով ՚ի դարձ գնես երիտասարդութեան ասեղ, եթէ ոչ այսու թեան հասակը մէջ չես կրնար ստանալ : Բայց հաւատար կերպով ամեն մարդու վրայ փառահ մի լինիլ : « Սոքի և ապիտա մէկը, կրտ գիտնական մը, թող միտքը չքնէ թէ քու կին սրտիդ բանալին իրեն ձեռքէ է, կամ անպարկեշտ հարուած մը կրնայ զայն բանալ յակամայ քեզ : Երբոր մէկը չունի իր այս ինչ կամ այն ինչ կարծիքն յայտնել, գանտը հասկնալու համար աշխատիլ յարձակում մը կրնայ համարել, որուն դեմ գնելու է պաշտպանական կերպով, առանց ուղղակի բարոյական կանոնի մը դեմ մեղանշելու : Արթեմ Սըր Ալ պիտի Արթեմ ուղղակի բարոյական կանոնի դեմ մեղանշեց, երբոր ինքնիցը գծուարութեան մ'ազատելու համար իր հեղինակած վեպերէն մէկ քանին ուրագաւ :

Չըբութիւնն ալ ոչինչ նուազ եական է ամեն վիճակի համար քան թէ երանալը, եթէ նոյն իսկ անոր մէկ մարդ չէ. « Չըբութիւն պահող մարդը ուրիշ մը ըրածին երկարափի կրնայ ընել, նոյնչափ զի բութեամբ և դժուարակութեամբ թէ՛ իրեն անձին և թէ՛ ուրիշներուն համար : » Պէթթի իրրև երևելի օրենսդէտը շատ ան ուսնի էր ամեն բանի մէջ իր ճիւղութեանը համար. նոյն իսկ եթէ վերձանութիւն ընելու ըլլար, երբէք իր ունիկը ինքնը վայրկեան մ'առնել չէր սպասեցնէր, և երբէք ճըրտեմնէ զուրի կողմ մարդու մը աղիկ չէր ըսեր : Բնաւորական մը համար որ շատ նշանաւոր էր իր գարոնցական վարժութիւններն ամենայն շտուութեամբ կատարելով, կը պատեն թէ առաւօտ մը գանս սիսած ստոն իր տեղը չգանուելով, մասնաջրը ետքը զարկաւ և իր գաղափարներն սկսելու վրայ էին, կառաւարիկը նայելով որ Պ. — Ը հոն չէ, քիչ մը ես թողուց, բայց տեսնելով որ անիկա դեռ նոր ներս կը մտնէ, « Պարս, ըսաւ, ժամը ետքը գարիւ և սկսելու պարտաւոր էին, սակայն ձեր հոս քարտուն պատճառաւ կարճեցիք թէ ժամացոյցն յաւաք դաջած է և սպասեցիք, ոչ իրաւ էի ժամացոյցը քանի մը վայրկեան առաջ էր :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԷ

Վ. Ա. Ի. Ե. Բ. Ա. Գ. Ի. Բ.

ԻՆՏԵՆՍ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՎԱՄՅԻ

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հօր և ազգային կեդրոնական վարչութեան անդամներն ուղղակի այս ուղարկութեան արժանի առաջարկութիւնը՝ լրացրոյս մէջ հրատարակուելէ գտած 50 երեւոյ լրացուեալ տետրակ մ' եղած կը ծախուի մայրաքաղաքին ամեն հայ գրախանութան քով: Գին 5 դրութեւ:

ԻՄՔԻՆՆԵՐ ԳԵՅՆՆԱՄԻ:

ԿԱՐԱՊԵՏՑ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԹԵՒԻԹԵՆ

Հանգուցեալ Տատեան Պօղոս պէ. յի կարծեցեալ կրօնափոխութեան անհիմն զոյգներուն առթիւ Հռոմէական հայտարարութեան հարմարութեան հարմարութեամբ յարարարութեանց վրայ ազդու քննադատութիւն մ'է՝ 104 երեւոյ լրացուեալ տետրակ մ'է: Գին 6 դրութեւ:

Գաղանք բնութեան. Գերեզմանք երկրասարգաց. Գարնան ծաղիկներ:

Պ. Բ. Հայկունիի այս աշխատութիւններն իրենց նախկին գինէն իջնելով առաջինը 10, երկրորդը 3, և երրորդը 3 1/2 դրութեւ կը ծախուի Ս. Պօղոս գրախանութեան Վարչարանին Պ. Գարուն թիւնի, Վալադիստի և Իրիթ Թրոսայի գրասենեակները:

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆԵՐ:

Իւսկիւտար Պատրիարք պաշտօն Հայոց գերեզմանատան գէմ 2250 կանդուն անդ մը կայ ծախու. ուղղակի կրնայ նոյն գերեզմանատան գէմի գերագործէն հասկընալ:

ԿԵՐ ԿԱՐԵՆՈՒՄԵՆԵՆՍՑ

Պ. Կաթսուն և ընկ. գործարանէն կը ծախ:

այս կար կարելու մեքենայներն ամենէն ընտիր և կատարեալն են. ամեն տեսակ կարելու կը յարմարին դերձակներու, կոշիկահարներու, խորարարներու, կառուելիքներու, մետաքսեղեններու, և այլն և այլն, և կարած կարելն ալ երբէք չեն քակուիր:

Թիւ 1. գին 250 Ֆրանք. 2. " 350 " 3 և 4 " 350-400 Ֆրանք:

Կը գտնուի Պարիզի Ամանիւթի օֆիսը 30:

Պէշկիմաշի Հայկազեան ընկերութեան արդեամբ տպուած գրքերը:

Առաջնորդ Հայ ընթերցանութեան կամ նոր քերական և հեղարան, գին մէկ դրութեւ: Պարոյր Կարոյի գին 4 դրութեւ: Գրախանային մանկանց գին 5 դրութեւ: Թուրքախոսութիւն համառոտ գին 3 դրութեւ: Բերականական վերլուծութիւն գին 6 դրութեւ: Եւրոպականական Վարդապետական գին 8 դրութեւ: Եւրոպական Պետրոս վարդապետութիւն գին 3 դրութեւ: Բարոյականք Պրոսպերեայ Հասար. Բ. գին 2 դրութեւ: Երջի Հասար. Գ. գին 3 դրութեւ:

Կը ծախուի Ս. Պօղոս գրախանութան Պ. Գարուն թիւնի Վարդապետի և Պ. Պատրիարք Սրբազանի խոսքերը:

ԻՆՏԵՆՍ (ԵՆՔԻ) ԱԼՊԵՍԵՐԻ

Այս խորանն է որ յատկապէս կը գործածուի Վարդի ընթերցանական և ընթերցանական հրատարակչութեան մէջ: Բանի մը ծածու մէջ կը գործը կը կատարէ և առանց աւրուելու երկար տան կը ընթանայ:

Արդեամբի թուղթն ալ յետոյ առատապէս և կանանաւորապէս կը բանեցնէ խորանը, առանց ցաւի և համի:

Այս խորանն ու թուղթը քառասուն տարիէ ՚ի վեր ամեն զիտաւոր բժշկաց և մանաւանդ Վարդեան բժշկաց ճեմարանին հաւանութիւնն ու գովութիւնը ստացած է:

Կը ծախուի Պարիզի Պօղոս Սէն Տէրի փողոցը թիւ 80, և Ս. Պօղոս Ինտենսի փողոցը թիւ 485 Իւսկիւթի օֆիսը:

նորէն Ս. Մեքենայի գրասենեակը ուր կը գտնուի նաև Բարեկի Վարդի, որ Վարդի բժշկական ճեմարանին հասարակութիւնն ստացած է իրիւ ուրիշ ամեն Վարդիներէն դերագանց:

Իւսկի մանրամասն տեղեկութիւնը քանակութեամբ հարցաւորուած անձերէ կը գրուի պէտք է կարելու:

ՄՈՐԻ ՀԻՄՆԱԳՈՒԹԻՒՆԷ

Հնգկասանի և Գաղղի մէջ ամենէն երեւելի բժշկաց ըրած փորձերով հաստատուած է որ ժ. Երէն բժշկին գտած Նաոթրոսի Աղիւթի քառասուն հատերն ուղիւրդ օգտակարագոյն դերը են ամենատեսակ որոշեցումներ (թէմպեր) և ուրիշ մորթի հիւանդութիւններու լուծումը (սքրոս) և հնարեալ յոյացուելու:

Կը գտնուի Բէրայի մեծ փողոցը թեքիկի վարի կողմը թիւ 485 Իւսկիւթի օֆիսը Եւրոպական անորէն Ս. Մեքենայի գրասենեակը:

ՈՍՊ ԼԱՅԻՔԻՍ

Տօքթիւ Գալօ Լաֆէթի և Գաղղի բժշկին հնարած բուսական շուքուր արեւելք մաքրելու յատկութիւն ունեցող շուքուրներուն ամենէն գերազանցն է, և Գաղղի, Պէշկիւթի և Ռուսիոյ մէջ միակ առ կը գործածուի տերութեան հրամանաւ: Մօրեան ձկան լեղին (գարածիլ) կը լայնալը կազմէ Սքորթիի համար գործածուած շուքուրն, ստիպանային, նոյնպէս և իստով, ոսկիով և մագիկով (ճիկ) շինուած բոլոր գերութեան գործը կը տեսնէ: Մարտոկ թիւնը գրեթէ հոտը:

ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆՏԱԿ

ԴԵՍԵՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ՏՈՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՄԵՇ ՆՈՐ ԽԱՆԻ ՎԵՐԻ ԳՐԱՆԸ ՄԵՋ ԹԻԻ ԵՐԵԲ

Յանձնարարական գրասենեակը Տուրքախոսութեան գրասենեակին կը լայն հայերէն տաճիկէն և գաղղիերէն լեզուով, ուր մէկը օրինակ տուրքախոսութիւնը (կրկնատուարի ճանրով) կրնայ 12 դասի մէջ ուսանիլ:

Առանձին սորվելու համար 12 դասը 2 1/2 օրի կանխիկ. խմբովն գրասենեակին համար 1 օրի կանխիկ:

Յ. Գրասենեակը յանձն կուտու նաև առևտրական տետրակներու կարգաբերութեան և քննութեան և ուրիշ առևտրական գործերու վերաբերեալ որ և իցէ յանձնարարութիւն կամ գործախարութիւն. թէ գուրտէն ըլլայ և թէ հոսկից:

ԱՌԵԻՏԻԱԿԱՆ

ԳՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Table with columns for book titles and prices. Includes 'Գ. ՊՈՒԽՍ 8 ՓԵՏՐՎԱՐ' and 'Օսմանեան լիրա Մէն'.

ԱՐՄՏԻՔ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 8 ՓԵՏՐՎԱՐ

Table with columns for book titles and prices. Includes 'Յորն Թայլան' and 'Յորն Իտալի կախուղ'.

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

Table with columns for book titles and prices. Includes 'Գիտար (Մալը) սեւ' and 'Իտալի հատիկ (ձէնթի) Ենթիւրի'.

Table with columns for book titles and prices. Includes 'Սուտա Րուսկի' and 'Կատարի հոնա (Բէթլէն թիւ) Րուսկի'.

ՄԵՏԱՔՍ

(ԻՓԷՔ)

Table with columns for book titles and prices. Includes 'Յիլաթիւս 10' and 'Խոզակ Պրուսա չոր'.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

Table with columns for book titles and prices. Includes 'Խանիկ Ռիո և Գալիս' and 'Տաքար Գ. (Բէլի) 6-10 Լա. Կոշ. 100 լիրա'.

Table with columns for book titles and prices. Includes 'Տախտակ 1-11' and 'Բարիկիւս'.

Աս քրագիրը շարքն անգամ մը կը լայնաբար օրերը. Ով որ կուզէ կրնայ ստորագրել, Կ. Պօլիս Զինիի խանը քրագրոյ գրասենեակը: Իսկ դուրսերը հոգաբարձուներն են:

Table with columns for book titles and prices. Includes 'Օգնական Խմբագիր' and 'Ս. Մ. Գեորգիս'.